

Agrotoerisme in Noord-Holland

Verkenning van de agrarisch-toeristische sector
Onderzoek en advies

24 april 2024

ANH

INHOUD

4	 1	Inleiding
4		1.1 Aanleiding
4		1.2 Doelstelling en opzet verkenning
6	 2	Contextanalyse
6		2.1 Toerisme en recreatie
7		2.2 Landbouw
7		2.3 Agrotoerisme
8		2.4 Stakeholders
9		2.5 Beleid
10		2.6 Wet- en regelgeving
11	 3	Bevindingen
11		3.1 Koepelorganisaties
12		3.2 Agrariërs
15		3.3 Gemeenten
17	 4	Conclusie en aanbevelingen
17		4.1 Conclusies
18		4.2 Aanbevelingen

Agrotoerisme

VERKENNING IN NOORD-HOLLAND

Agrotoerisme?
Denk aan een
melktap of een
boerderijcamping

De groeiende vraag naar recreatie zet druk op de ruimte in Provincie Noord-Holland. Tegelijkertijd staan agrariërs voor de uitdaging om hun bedrijf te verduurzamen. Agrotoerisme biedt kansen voor beide opgaven, en is daarom als ambitie opgenomen in het coalitieakkoord van Provincie Noord-Holland.

BEVINDINGEN

Samenwerking

Om doelen te verwezenlijken is het van belang de samenwerking tussen provincie, gemeenten en agrariërs te versterken. Een breed netwerk en kennisuitwisseling kunnen bijdragen aan effectieve oplossingen voor gemeenschappelijke uitdagingen.

Wet- en regelgeving

Verschillen in gemeentelijke regelgeving maken eenduidig provinciaal beleid lastig. Voor agrariërs is het van belang dat er duidelijkheid is op het gebied van wet- en regelgeving en dat er in omgevingsplannen ruimte is voor agrotoerisme.

Ondernemerschap

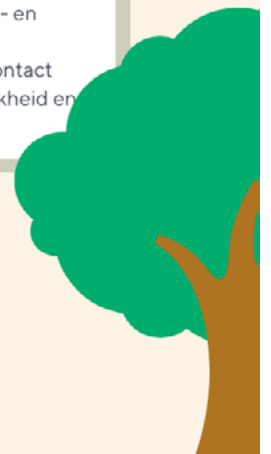
De landbouwsector staat voor grote opgaven. Agrotoerisme kan nieuwe verdienmodellen creëren voor agrariërs. Het is belangrijk om te vertrouwen op de ondernemende kracht van agrariërs, en ze de ruimte om hier zelf een invulling aan te geven.

Communicatie

De communicatie tussen de overheid en agrariërs wordt vaak ervaren als onduidelijk en stroef, met name waar het gaat om wet- en regelgeving. Passende communicatiemiddelen, begrijpelijke taal en direct contact tussen beiden kan zorgen voor duidelijkheid en wederzijds vertrouwen.

"We zetten ons in voor de ontwikkeling van de agrarisch-toeristische sector in het landelijk gebied en duurzaam toerisme." Coalitieakkoord 2023-2027 - Verbindend vooruit!

INLEIDING

1.1 AANLEIDING

De provincie Noord-Holland kent unieke landschappen, cultureel erfgoed en levendige steden en is daarmee een aantrekkelijke bestemming voor zowel binnenlandse als buitenlandse toeristen. Het toerisme speelt een essentiële rol binnen de Noord-Hollandse economie. De vrijetijdssector draagt daarnaast bij aan een aantrekkelijke leefomgeving en het behoud van de culturele rijkdommen van de regio. Er is sprake van een groei in het toerisme en dit komt onder andere door een sterk toenemende recreatiebehoefte van de Noord-Hollanders, met name wat betreft buitenrecreatie in de directe leefomgeving. Dit biedt kansen maar legt tegelijkertijd druk op landelijke gebieden. De provincie besteedt daarom aandacht aan de spreiding van recreanten en toeristen en investeert in de bereikbaarheid van de kust en goede recreatieve fietsroutes.

Naast de recreatie -en toerismedruk kent de provincie uitdagende opgaven binnen de landbouwsector, zoals de energietransitie, verduurzaming en de stikstofreductie. Dit heeft grote impact op de landbouwsector. Van agrariërs wordt namelijk verwacht dat zij hun bedrijfsprocessen verduurzamen ten behoeve van het verminderen van uitstoot van stikstof en andere broeikasgassen. Een manier om deze reductie te realiseren, is door minder op de eigen landbouwgrond te produceren. Echter, minder landbouwproductie houdt in dat er minder inkomsten worden vergaard en heeft daarmee effect op het verdienmodel van agrariër.

Agrariërs zetten dan ook steeds meer in op het combineren van agrarische productie met het aanbieden van verbredingsactiviteiten, zoals dagrecreatie, boerderijverkoop en natuurbeheer. Deze activiteiten vallen onder agrotoerisme, dat wordt gedefinieerd als: *'alle recreatieve activiteiten op het platteland'*.

Agrotoerisme heeft betrekking op de verbrede, ook wel multifunctionele, landbouw. Zoals blijkt uit de verkenning van NBTC biedt agrotoerisme niet alleen een extra verdienmodel voor agrariërs, maar ook extra recreatiemogelijkheden voor inwoners en toeristen, kansen voor korte ketens, groei van het bewustzijn ten aanzien van de herkomst van ons voedsel en een hernieuwde waardering voor het platteland. Zo levert agrotoerisme een belangrijke bijdrage aan een duurzaam leefbaar landschap, het toeristisch-recreatieve aanbod in de regio en de ontwikkeling van het landelijk gebied.

In het coalitieakkoord van de provincie Noord-Holland 'Verbindend Vooruit!' is het stimuleren van de agrarisch-toeristische sector als ambitie opgenomen voor de regionale ontwikkeling. Deze ambitie vloeit voort uit de erkenning van de waarde van de agrarische sector en de wens om duurzaam toerisme te bevorderen, met het oog voor economische groei, het behoud van natuurlijke en culturele waarden en als oplossing voor de transitie van het landschap.

1.2 DOELSTELLING EN OPZET VERKENNING

De ambitie vanuit het coalitieakkoord vormt de aanleiding voor deze verkenning. Als de provincie Noord-Holland agrotoerisme wil stimuleren, dient er na te worden gedacht over de behoefte van agrariërs op dit gebied. Waarom kiezen agrariërs voor agrotoerisme en welke belemmeringen komen ze hierin tegen? Deze verkenning richt zich onder andere op het identificeren van uitdagingen en kansen waar agrarische ondernemers mee te maken krijgen bij het ontwikkelen en implementeren van agrotoeristische activiteiten. Hieruit volgt een advies met betrekking tot de ambitie om de agrarisch-toeristische sector te stimuleren.

De verkenning naar het stimuleren van deze sector is in verschillende fasen opgedeeld. Allereerst is er een deskresearch uitgevoerd om tot een gedegen situatieschets omtrent agrotoerisme te komen. Hierbij is een trendanalyse uitgevoerd om verschillende agrotoeristische ontwikkelingen in kaart te brengen. Daarnaast is het beleid geanalyseerd en zijn er verscheidene stakeholders geïdentificeerd. In de tweede fase zijn er gesprekken gevoerd met agrariërs, verschillende gemeenten en koepelorganisaties, zoals de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO), het Ontwikkelbedrijf Noord-Holland Noord en het Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid. De derde fase van de verkenning is gericht op het ontwikkelen van het eindproduct op basis van de behoeften van de agrariërs en de andere betrokken partijen.

CONTEXTANALYSE

In dit hoofdstuk zal de context in kaart worden gebracht, om zo de omgeving te schetsen waarin deze verkenning zich begeeft. Er wordt hierbij ingegaan op de onderwerpen toerisme en recreatie en landbouw. Hierna zal het begrip agrotoerisme verder worden toegelicht. Hierna worden de belangrijke stakeholders besproken en wordt het huidige beleid en de wet- en regelgeving toegelicht.

2.1 TOERISME EN RECREATIE

Door het gevarieerde aanbod aan recreatie trekt de provincie Noord-Holland jaarlijks veel toeristen aan. De verschillende steden, landschappen en culturele erfgoederen maken Noord-Holland voor iedere toerist een interessante provincie om te bezoeken. Toerisme en recreatie dragen bij aan de economie in Noord-Holland, een aantrekkelijke leefomgeving, en het behouden van tradities, kunst en cultuur. Toerisme en recreatie dragen ook bij aan de mentale en fysieke gezondheid van mensen, doordat er bewegingsmogelijkheden worden aangeboden.

Het aantal toeristen in Noord-Holland groeit aanzienlijk. Noord-Holland is met ruim 35 miljoen overnachtingen de provincie waar de meeste overnachtingen in accommodaties plaatsvinden. Hiervan komt tweederde van de overnachtende toeristen uit het buitenland. Opvallend is ook dat Noord-Hollanders graag in eigen regio op vakantie gaan; de meeste binnenlandse toeristen in Noord-Holland komen namelijk uit de eigen provincie. Naast vakanties, ondernemen Noord-Hollanders uiteraard ook veel vrijetijdsactiviteiten in hun directe leefomgeving. Uit de prognose van provincie Noord-Holland blijkt dat het aantal inwoners in Noord-Holland naar verwachting groeit van ruim 2,9 miljoen in 2023 naar bijna 3,4 miljoen in 2050. Waar nu al sprake is van een grote recreatiedruk zal dit in de komende jaren dus alleen maar verder toenemen. De groei in toerisme en recreatie leidt tot een toenemende druk op de infrastructuur en lokale gemeenschappen en brengt uitdagingen met zich mee op het gebied van duurzaamheid, milieu en het behoud van cultureel erfgoed. Naar verwachting neemt de druk op toerisme en recreatie de komende jaren nog met 34% toe. In haar Visie recreatie en toerisme 2030 wijst de provincie Noord-Holland op de groeiende behoefte aan recreatie in en rondom stedelijke gebieden, de toenemende en veranderende vraag van toeristen en recreanten, en de behoefte aan verspreiding van recreatievoorzieningen binnen de provincie. Wat betreft de veranderende vraag van toeristen is er een trend zichtbaar, waarbij de interesse in duurzaam toerisme toeneemt. Verder zoeken toeristen steeds meer authentieke ervaringen en is er een toenemende focus op de beleving.

Om de toenemende vraag naar toerisme en recreatie op te vangen, kan het vergroten van aanbod in de provincie Noord-Holland worden gestimuleerd. Er is in de provincie Noord-Holland een tekort aan (fysieke) recreatieruimte en dit zal de komende jaren verder toenemen door uitbreiding van het stedelijk gebied. Eén van de mogelijke opties voor het opvangen van deze vraag is agrotoerisme. Hiermee wordt het aanbod binnen de huidige beschikbare ruimte vergroot. Ook kan worden benoemd dat veel boerderijen inspelen op de interesse in verduurzaming op onder andere het gebied van energie, afval en natuurbeheer. Dit draagt bij aan de populariteit van boerencampings als duurzame vakantiebestemming. Ook op de vraag naar beleving wordt

door agrotourisme ingespeeld. Agrariërs investeren bijvoorbeeld in activiteiten zoals workshops, proeverijen, boerderijrondleidingen en overnachtingsmogelijkheden om bezoekers een authentieke en interactieve ervaring te bieden.

2.2 LANDBOUW

Ruim zestig procent van het grondoppervlak in Noord-Holland wordt gebruikt voor land- en tuinbouw. Het is een grote sector met internationale status die elk jaar naar schatting zes miljard euro bijdraagt aan de provinciale economie. Deze internationale status is te danken aan de hoogproductieve landbouw, waarop veilig voedsel van hoge kwaliteit wordt geproduceerd. Tegelijkertijd staat de sector voor grote opgaven, zoals de noodzaak tot verduurzaming en de impact van klimaatverandering.

Binnen de opgave van verduurzaming kan de decennialange overmaat aan stikstof worden benoemd. De stikstof die vrijkomt bij landbouw heeft namelijk een negatieve invloed op de natuur. Ten gevolge hiervan voert de overheid beleid om stikstofreductie te realiseren, waaronder het introduceren van nieuwe regelgeving om agrariërs hun bedrijfsprocessen te laten verduurzamen. Dit heeft echter geleid tot onvrede onder veel agrariërs.

Ondanks de onvrede die heerst, werken agrariërs aan de verduurzaming van hun bedrijf, door enerzijds de stikstofuitstoot te verminderen en anderzijds de uitstoot van andere broeikasgassen terug te dringen. Onder andere door middel van de eiwittransitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten kan worden bijgedragen aan verduurzaming. Ook reduceren agrariërs hun uitstoot door minder te produceren en de landbouwgrond hierdoor minder zwaar te belasten. Een knelpunt hierbij is dat agrarische ondernemers inkomsten mislopen. Om het bedrijf draaiende te houden, zetten agrariërs zich steeds vaker in voor de verbrede landbouw, waarbij de voedselproductie wordt gecombineerd met maatschappelijke diensten die neveninkomsten genereren. Agrotourisme is hier een voorbeeld van. De omzet van de verbrede landbouw is tussen 2018 en 2020 met 15% gestegen en dit toont aan dat deze vorm van landbouw steeds populairder wordt onder agrariërs.

2.3 AGROTOERISME

Agrotourisme valt onder de verbrede landbouw en wordt over het algemeen gedefinieerd als: “*alle vormen van recreatie en toerisme op nog functionerende boerderijen en tuinderijen*”. Agrotourisme kan worden onderverdeeld in drie hoofdcategorieën: verblijfsrecreatie, dagrecreatie en boerderijverkoop. De agrarische en toeristische sector worden al jaren gecombineerd en deze combinatie wordt steeds populairder, zowel in Nederland als daarbuiten. Deze sector draagt bij aan een duurzaam leefbaar landschap en is onderdeel van de integrale oplossing voor de transitie van het landschap. De motivatie voor agrariërs om deze combinatie te maken, verschilt per geval. De verbrede landbouw werd in eerste instantie veelal opgezet vanuit de grote vraag van de doelgroep of de ambitie van de agrarische ondernemer. De laatste decennia bestaat er echter steeds vaker een noodzaak om te verbreden en zo een extra inkomstenbron te creëren.

Momenteel biedt ongeveer 5% van de agrariërs in Nederland één of meerdere vormen van agrotourisme aan. Het NBTC ziet hier duidelijke kansen voor de ontwikkeling van agrotourisme in Nederland. Gelet op de grote aantallen toeristen die de provincie Noord-Holland elk jaar trekt en de groei van het aantal inwoners, liggen hier dus kansen voor de sector. Het NBTC voorspelt dat uiteindelijk ongeveer de helft van de Nederlandse agrariërs een nevenactiviteit zal ontwikkelen op het bedrijf.

Om een beeld te krijgen van de kansen voor de ontwikkeling van agrotourisme in Noord-Holland, kunnen CBS-data worden geraadpleegd. Opvallend is dat het aantal landbouwbedrijven in Noord-Holland al een aantal jaar daalt, van 5300 in 2008 naar 3371 in 2023. Dit is in overeenstemming met de algemene trend in de landbouwsector. Verder valt op dat de graasdierbedrijven de grootste groep landbouwbedrijven vormt (44%), gevolgd door tuinbouwbedrijven (32%). Waar het gaat om het aanbod van

verblijfs- en dagrecreatie is de verdeling echter anders. 68 procent hiervan wordt aangeboden door graasdierbedrijven en slechts 15% door tuinbouwbedrijven. Ook doet ongeveer 13% van de landbouwbedrijven in Noord-Holland aan boerderijverkoop, waarbij producten rechtstreeks aan consumenten worden verkocht. Boerderijverkoop speelt in op de trend van een groeiende voorkeur voor lokale producten en korte ketens tussen de producent en de consument. Korte ketens gaan gepaard met meer transparantie, een sterker gevoel van verbondenheid met de producent en meer bewustzijn over de herkomst van voedsel.

2.4 STAKEHOLDERS

Om agrotoerisme effectief te bevorderen, is het van belang alle stakeholders en hun belangen in beeld te hebben. Agrotoerisme gaat immers niet alleen over de agrariër en de consument; ook overheidsinstanties, belangenorganisaties en andere partijen zijn bij de ontwikkeling van deze sector betrokken. In deze verkenning zijn zes stakeholders geïdentificeerd. Elk van deze stakeholders heeft een andere uitgangspositie en een andere rol te vervullen rondom agrotoerisme, welke hieronder wordt uitgewerkt.

Agrariërs en landbouwbedrijven

Als aanbieders van agrotoerisme, spelen agrariërs en landbouwbedrijven een cruciale rol in de ontwikkeling. Alleen wanneer agrariërs hun bedrijf openstellen voor bezoekers, kan agrotoerisme zich blijven ontwikkelen. De rol die boeren en landbouwbedrijven te vervullen hebben in deze ontwikkelingen is het aanbieden van authentieke ervaringen en het promoten van lokale producten en duurzame landbouwpraktijken. Agrariërs geven aan dat zij agrotoerisme inzetten als extra verdienmodel en als mogelijkheid tot verbreding.

Consumenten en lokale gemeenschappen

Naast boeren en landbouworganisaties zijn ook consumenten en lokale gemeenschappen belangrijke stakeholders in de ontwikkeling van agrotoerisme. Door agrotoeristische activiteiten te ondersteunen, bijvoorbeeld door het kopen van lokale producten en door deel te nemen aan boerderijbezoeken, dragen ze bij aan de economische vitaliteit van het platteland en het behoud van traditionele landbouwculturen. Consumenten en lokale gemeenschappen zijn de voornaamste doelgroep van agrotoerisme. Zij bepalen de vraag naar agrotoerisme en bevorderen een positieve relatie tussen boeren en de samenleving. Consumenten hebben behoefte aan kleinschalige, authentieke ervaringen en contact met het agrarische leven. In deze behoefte kan door middel van agrotoerisme worden voorzien.

Overheidsinstanties

Ook provinciale en gemeentelijke overheden spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van agrotoerisme. Alleen wanneer zij erin slagen een gunstig beleidsklimaat te creëren voor agrotoerisme kan deze sector zich door ontwikkelen. Acties die hiertoe behoren zijn onder andere het verstrekken van financiële steun, het vereenvoudigen van vergunningsprocedures, het ontwikkelen van infrastructuur zoals fietspaden en parkeergelegenheid en het bevorderen van samenwerking tussen verschillende belanghebbenden. Overheidsinstanties kunnen richtlijnen en regelgeving toepassen om duurzame ontwikkeling te waarborgen en het behoud van het landschap te ondersteunen.

Het coalitieakkoord dient als richting waaruit overheidsinstanties, zoals de provincie Noord-Holland, zich bezighouden met agrotoerisme. In het coalitieakkoord staat onder andere dat het huidige toerisme- en recreatiebeleid doorgezet wordt en dat Noord-Holland zich inzet voor de ontwikkeling van de agrarisch-toeristische sector.

Toeristische organisaties

Toeristische bureaus en organisaties spelen een rol bij het promoten van agrotoerisme als een aantrekkelijke beleving. Ze kunnen agrotoeristische routes en pakketten samenstellen, evenementen organiseren, zoals boerenmarkten en festivals, en marketingcampagnes voeren om de regio te profileren als een ideale bestemming voor agrotoerisme. Hun rol ligt in het vergroten van de zichtbaarheid en aantrekkingskracht van agrotoeristische activiteiten voor zowel lokale als internationale bezoekers.

Deze organisaties stellen zich op als verbindende factor tussen consumenten op zoek naar agrotoerisme, en agrariërs die agrotoerisme aanbieden. Naast het beheren van een netwerk en het samenbrengen van vraag en aanbod, hebben zij ook het waarborgen van de kwaliteit van de aangeboden agrotoeristische activiteiten en het sluiten van de kloof tussen boer en burger als uitgangspunt.

Natuur- en milieubeschermingsorganisaties

Daarnaast spelen organisaties die zich inzetten voor natuur- en milieubescherming een rol bij de ontwikkeling van agrotoerisme. Dit doen zij middels het waarborgen van duurzame praktijken binnen de agrotoeristische sector. Natuur- en milieubeschermingsorganisaties kunnen boeren adviseren over milieuvriendelijke landbouwmethoden, biodiversiteitsbehoud en het beheer van natuurlijke hulpbronnen. Hun rol ligt in het bevorderen van het evenwicht tussen toeristische ontwikkeling en behoud van het milieu en het landschap.

Agrotoerisme en agrarisch natuurbeheer zijn een van de facetten van multifunctionele landbouw en kunnen ingezet worden om elkaar te versterken, zoals bevonden door het NBTC. Ook is dit terug te zien in onder andere de ambitie van het Van Gogh NP. Agrotoerisme kan voor deze partijen als middel ingezet worden om natuurlijke en duurzamere landbouw te realiseren.

Koepelorganisaties

Koepelorganisaties spelen een rol in de ontwikkeling van agrotoerisme door te fungeren als schakel tussen agrariërs en overheidsinstanties. Ook bewaren en beheren ze een overkoepelende visie binnen de sector en behartigen ze de belangen van hun achterban. Hierdoor kunnen ze bewaken dat agrotoerisme zich ontwikkelt in een richting die de ondernemers dient. Daarnaast kunnen koepelorganisaties draagvlak binnen de sector creëren, doordat ze verschillende ondernemers op een onderwerp samenbrengen en daarmee in kaart kunnen brengen waar de kansen en knelpunten in de ontwikkeling van agrotoerisme liggen. Omdat ondernemers de hoofdfocus zijn van de koepelorganisaties, is agrotoerisme voor hen met name interessant als middel om de bedrijfsvoering van agrariërs te verbeteren.

2.5 BELEID

Dit hoofdstuk bespreekt het beleid met betrekking tot agrotoerisme. Eerst wordt het beleid vanuit het Rijk besproken, gevolgd door het provinciale en gemeentelijke beleid.

Rijksoverheid

Op rijksniveau is er geen specifiek beleid ontwikkeld voor agrotoerisme. Wel stelt het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) (NPLG) doelen op, op het gebied van natuur, water en klimaat. In het kader van het NPLG heeft het Rijk de provincies opgedragen gebiedsprogramma's aan te leveren en uit te voeren om deze doelen te bereiken. In de Handreiking voor de gebiedsprogramma's NPLG noemt het Rijk de koppelkansen tussen de doelen in het landelijk gebied en recreatie en toerisme. Op deze manier wordt benadrukt dat agrariërs hun onderneming kunnen verbreden. Dit is ook één van de drie door het Rijk genoemde perspectieven voor agrarische ondernemers, namelijk innoveren, extensiveren, of omschakelen. Omschakelen houdt in dat ondernemers begeleid worden bij het implementeren van nieuwe verdienmodellen of biologische landbouw, bijvoorbeeld in de vorm van korte ketens. Hieronder valt ook de verbreding naar agrotoerisme.

Provincie Noord-Holland

In het Coalitieakkoord 2023-2027 'Verbindend Vooruit' van de provincie Noord-Holland is agrotoerisme als ambitie opgenomen. Hierin staat geformuleerd dat de provincie Noord-Holland zich wil inzetten voor de ontwikkeling van de agrarisch-toeristische sector in het landelijk gebied. Verder werkt de provincie Noord-Holland het NPLG uit in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied 'Buitengewoon Noord-Holland'. Hierbij staan er enkele thema's centraal: natuur, water en bodem, klimaat, landbouw, landschap en erfgoed en recreatie. Deze thema's wil de provincie integraal aanpakken. Agrotoerisme kan als voorbeeld worden gezien van deze integrale aanpak. Dit wordt ook besproken in de startnotitie van het PPLG, waarin staat dat voor het creëren van nieuwe voorzieningen voor recreatie ook gekeken wordt naar nieuwe verdienmodellen in de agrarische sector. Daarnaast zou agrotoerisme hier ingezet kunnen

worden als middel. Zo kan het onder andere gebruikt worden om het recreatieaanbod in de Provincie Noord-Holland uit te breiden en zo de druk op natuurgebieden te verkleinen.

Tot slot komt agrotoerisme aan bod binnen de Voedselvisie 2020-2030 van de provincie Noord-Holland. Hierin ligt de focus op regeneratieve landbouw, kringlooplandbouw en korte ketens. Agrotoerisme kan bijdragen aan het verkorten van de keten door middel van bijvoorbeeld boerderijverkoop. De provincie zet met name in op korte ketens middels innovatie en het delen van data en kennis. Ook wordt in deze visie aangekaart, dat het aanbieden van korte ketens in combinatie met bijvoorbeeld recreatieve activiteiten, tot meer maatschappelijke waardering voor agrarische ondernemingen kan leiden.

Gemeenten

Veelal is de gemeente het overheidsorgaan waar de agrariër mee te maken krijgt bij het opzetten van de agrotoeristische activiteit en deze is dus ook het eerste aanspreekpunt bij het aanvragen van vergunningen en subsidies. Gemeenten kunnen binnen de landelijke en provinciale kaders een eigen invulling geven aan beleid met betrekking tot agrotoerisme en dit dus stimuleren. Echter, uit onderzoek blijkt dat elke gemeente hier op een andere manier invulling aan geeft. Bijvoorbeeld de gemeente Hollands Kroon geeft op de website informatie voor zowel recreanten als agrariërs. Bovendien kunnen agrariërs die agrotoerisme willen aanbieden contact opnemen met het ondernemersloket van Hollands Kroon. Dit loket is het aanspreekpunt voor ondernemers en zij coördineren en behandelen ondernemersvragen en geven vrijblijvend en gratis advies. Daarnaast noemt de gemeente Oostzaan agrotoerisme, in haar Uitvoeringsprogramma Toerisme & Recreatie 2023-2026, als compensatie voor agrariërs die hun land omvormen tot natuur, maar dan wel een nieuwe recreatieve activiteit kunnen realiseren. Ook wordt er in de regiovisie van de Kop van Noord-Holland, West-Friesland en gemeente Alkmaar gewerkt aan een gezamenlijk regionaal beleid met betrekking tot agrotoerisme. Dit zijn enkele voorbeelden waarbij agrotoerisme wordt meegenomen in het gemeentelijke beleid en hieruit blijkt dus dat de focus op agrotoerisme per gemeente en regio verschilt.

2.6 WET- EN REGELGEVING

Wanneer een agrariër de agrarische onderneming wil verbreden met agrotoeristische activiteiten, zijn verschillende wetten en regels relevant om te benoemen. Zowel landelijke-, provinciale- als gemeentelijke regels spelen hierbij een rol. Deze kunnen op de kaart van het Omgevingsloket worden bekeken voor de specifieke locatie en hierbij moet vooral worden gelet op het omgevingsplan en de benodigde vergunningen. Gemeenten leggen in de door hen opgestelde omgevingsvisie vast hoe zij een bepaald gebied willen ontwikkelen en beschermen. Die keuzes worden vervolgens uitgewerkt in het omgevingsplan (voorheen: bestemmingsplan). Hierin staan de regels voor de fysieke leefomgeving opgenomen. Voor elke plek kan de gemeente bepalen welke activiteiten, zoals wonen, recreatie of bedrijvigheid, daar zijn toegestaan.

Wanneer een agrotoeristisch initiatief in strijd is met het omgevingsplan, kan eerst via het Omgevingsloket een vooroverleg worden aangevraagd bij de gemeente, om vervolgens te bepalen of er een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsactiviteit (Bopa) moet worden aangevraagd of dat er een wijziging van het omgevingsplan moet worden doorgevoerd. Ook als een geplande activiteit binnen het omgevingsplan valt, is er mogelijk een omgevingsvergunning nodig. Dit kan worden onderzocht via de omgevingscheck binnen het Omgevingsloket. Met zo'n omgevingsvergunning vragen inwoners, bedrijven en overheden toestemming om activiteiten in de fysieke leefomgeving uit te voeren.

BEVINDINGEN

Dit hoofdstuk bespreekt de bevindingen uit gesprekken die zijn gevoerd in het kader van de verkenning naar agrotoerisme binnen de provincie Noord-Holland. Allereerst komt aan bod wat tijdens gesprekken met verschillende koepelorganisaties, namelijk LTO Nederland, Ontwikkelbedrijf Noord-Holland Noord en Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid naar voren is gekomen. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de gesprekken met agrariërs die zelf agrotoerisme in de provincie Noord-Holland aanbieden. Als laatste worden bevindingen besproken volgend uit gesprekken met verschillende gemeenten.

3.1 KOEPELORGANISATIES

Tijdens een verkenning van de agrarische en toeristische sectoren zijn er gesprekken gevoerd met deskundigen binnen verschillende koepelorganisaties. Vertegenwoordigers van LTO Nederland deelden inzichten over de behoeften en uitdagingen van agrarische ondernemers. De sector toerisme en recreatie bij het Ontwikkelbedrijf Noord-Holland Noord besprak de rol van agrotoerisme in regionale ontwikkeling, terwijl het Agrarisch Collectief Noord-Holland-Zuid, vallend onder de paraplu van BoerenNatuur, de impact van agrarisch natuur- en landschapsbeheer belichtte.

De gesprekken hebben waardevolle inzichten opgeleverd over de dynamiek en uitdagingen binnen de agrarische en toeristische sectoren. Ze onderstrepen de complexe relatie tussen landbouw, toerisme en natuurbehoud, waarbij duurzame ontwikkeling en samenwerking cruciaal zijn voor een veerkrachtige toekomst.

De verschillende koepelorganisaties gaven aan dat agrariërs graag willen ondernemen, maar dat de flexibiliteit welke zij binnen hun agrarisch bedrijf nog hebben flink is afgenomen. Van buitenaf is veel vastgelegd voor hen. Hierbij valt te denken aan de melkprijzen, de bank die invloed heeft en het beleid wat strakker ingeregeld is. Agrotoerisme creëert een nieuwe mogelijkheid om te ondernemen, waardoor een stijgende trend te zien is. Dit is voornamelijk terug te zien bij de jongere generatie welke creatiever denkt en vervolgens ook graag met deze ideeën aan de slag wil gaan. De hoofdreden voor agrariërs om agrotoerisme op te zetten, is echter wel om een extra verdienmodel te creëren. Ook is agrotoerisme niet voor iedereen weggelegd, gezien dat er een bepaalde passie, ervaring en een juiste locatie nodig zijn om dit op te kunnen zetten. Waar niet elke agrariër dus voor multifunctionele landbouw zal kiezen, moet er vanuit de overheidsinstanties en burgers niet verwacht worden dat de keuze hiervoor door elke agrariër gemaakt zal worden. Sommige agrariërs zullen enkel hun agrarisch bedrijf willen blijven runnen zonder hierbij een nevenactiviteit in te willen zetten. Men moet voorkomen dat agrariërs zich verplicht voelen tot deze uitbreiding, wat momenteel al maakt dat dit onderwerp gevoelig ligt bij deze doelgroep.

Volgens verschillende koepelorganisatie wordt het opzetten van agrotoerisme bemoeilijkt door een aantal aspecten. Zo is vergunningsverlening ingewikkeld en duurt lang onder andere doordat gemeenten vaak de kennis, ervaring en capaciteit missen om effectief aan toerisme te werken. Hierdoor ligt bij hen de prioriteit niet op toerisme, waardoor het niet de positie krijgt wat het moet krijgen. Daarnaast is het

opzetten van agrotoerisme een dure en tijdsintensieve investering, waarvan de agrariër vervolgens geen zekerheid heeft of dit voor het bedrijf ook iets gaat opleveren. Dit wordt verder bemoeilijkt door de onduidelijkheid die heerst rondom de vergunningen.

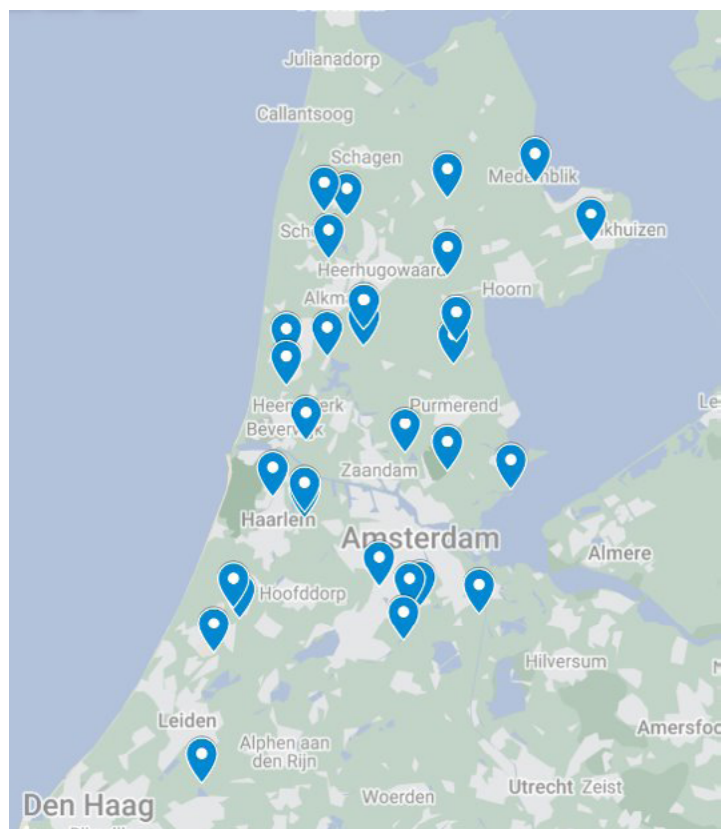
Daarnaast geven de koepelorganisaties aan dat een integrale aanpak en samenwerking tussen de agrarische sector, overheden en gemeenten essentieel zijn voor het stimuleren van agrotoerisme. Door samenwerking van deze verschillende partijen kan een lange termijnvisie worden opgesteld welke momenteel mist. Ontwikkelbedrijf Noord-Holland Noord stelt voor om agrotoerisme beter te organiseren om zo de belangen van ondernemers beter te behartigen. Zij staan open om in samenwerking met gemeentes of de provincie een pilot vergunningsloket op te zetten om drempels te verminderen en korte lijntjes te creëren voor boeren. Boeren zijn ondernemers die willen ondernemen, waardoor het belangrijk is om hen geen opties en plannen op te leggen, maar hen juist te ondersteunen en het te vergemakkelijken om hun eigen ideeën uit te werken. Agrariërs zouden bij de vergunningaanvraag meer nadruk kunnen leggen op de voordelen welke het uitbreiden met agrotoerisme heeft voor hun omgeving, waar nu voornamelijk enkel wordt gefocust op het bedrijf zelf.

3.2 AGRARIËRS

Gedurende de verkenningsfase zijn er gesprekken gevoerd met 30 agrarische bedrijven, verspreid over verschillende delen van de provincie Noord-Holland. Onder deze bedrijven bevonden zich 21 (melk)veebedrijven, 5 groente- en fruitteeltbedrijven en 4 bloemenkwekerijen. Op 11 van de bedrijven werd verblijfsrecreatie aangeboden, op 18 dagrecreatie en op 14 boerderijverkoop. Veel bedrijven bieden meerdere vormen van recreatie aan. Deze diversiteit zorgde voor een representatieve afspiegeling van de agrarische sector in de regio.

In deze paragraaf worden de ervaringen van deze agrariërs belicht die de stap hebben gezet naar het aanbieden van agrotoerisme op hun bedrijf. Door middel van diepgaande gesprekken is inzicht verkregen in hun beweegredenen, uitdagingen en successen.

Hieronder worden eerst de beweegredenen besproken waarom agrariërs kiezen om agrotoerisme aan te bieden. Vervolgens wordt ingegaan op welke praktijken succesvol zijn gebleken en welke lessen agrariërs hebben geleerd. Daarnaast wordt ingegaan op de obstakels die zij zijn tegengekomen bij het ontwikkelen van agrotoerisme en de behoeften die agrariërs hebben bij het ontwikkelen van agrotoerisme.

3.2.1 Beweegredenen starten agrotoerisme

Agrariërs verbreden hun activiteiten door het aanbieden van agrotoerisme en andere nevenactiviteiten, zoals zorgboerderijen, paardenpensions en agrarisch natuurbeheer. Deze verschuiving wordt gedreven door diverse motieven.

Verbreding van inkomstenbronnen

Veel agrarische bedrijven zoeken naar manieren om hun omzet te vergroten en daarmee hun bedrijf te versterken voor de toekomst. Voor sommigen betekent dit een keuze tussen het uitbreiden van agrarische productie of het diversifiëren met nevenactiviteiten zoals agrotoerisme. Deze verschuiving naar verbreding wordt vaak gemotiveerd door de wens om financieel veerkrachtiger te worden.

Interactie en educatie

Voor agrariërs is het contact met bezoekers een belangrijke drijfveer. Ze hechten waarde aan het delen van kennis over oorsprong van producten, het aanbieden van eerlijke prijzen en het bieden van gastvrijheid door middel van rondleidingen en interactie. Dit directe contact wordt vaak gezien als een verrijkende ervaring voor zowel de agrariër als de bezoeker.

Noodzaak voor creatieve oplossingen

Voor sommige agrariërs is verbreding uit noodzaak geboren. Ontslag, beperkte inkomsten uit traditionele landbouwpraktijken of een veranderende markt dwingen hen om nieuwe wegen in te slaan. Dit kan variëren van het opzetten van boerengolf tot het organiseren van excursies en workshops. Creativiteit en aanpassingsvermogen spelen hierbij een cruciale rol.

Toekomstvisie

Sommige agrarische ondernemers kiezen bewust voor een multifunctioneel bedrijfsmodel om flexibeler te zijn en risico's te spreiden. Deze visie op de toekomst omvat vaak een combinatie van landbouwpraktijken, toerisme, educatie en zorgactiviteiten. Het doel is om een veerkrachtig en duurzaam bedrijf te creëren dat zich kan aanpassen aan veranderende omstandigheden.

3.2.2 Best practices Noord-Holland

Binnen de agrarische sector zijn er diverse voorbeelden van succesvolle strategieën op het gebied van agrotoerisme en verbreding van inkomsten. Deze praktijken bieden waardevolle inzichten en kunnen als inspiratie dienen voor andere agrarische ondernemers die op zoek zijn naar nieuwe wegen om hun bedrijf te versterken.

Pioniers in agrotoerisme

Sommige bedrijven hebben zich onderscheiden als pioniers in agrotoerisme door kleinschalige productie te combineren met directe verkoop aan consumenten. Door te anticiperen op de vraag van bezoekers en de recreatieve voorzieningen mee te laten groeien met hun behoeften, hebben deze bedrijven een duurzaam toeristisch model opgebouwd.

Taakverdeling

In verschillende familiebedrijven verdelen partners taken veelal onderling. Zo kan bijvoorbeeld één partner zich richten op de agrotoeristische verbreding en de ander op het agrarische bedrijf. De verdeling kan variëren, maar een goede taakverdeling draagt bij aan een efficiënte bedrijfsvoering.

Familiebedrijven met focus op gastvrijheid

Verschiedende familiebedrijven hebben succes behaald door zich te richten op gastvrijheid en persoonlijk contact met hun bezoekers. Door het aanbieden van diverse activiteiten, zoals bootverhuur en horecavoorzieningen, hebben ze niet alleen extra inkomsten gegenereerd, maar ook een loyale klantenkring opgebouwd.

Divers aanbod

Het creëren van diversiteit in het agrarisch aanbod speelt een cruciale rol bij het genereren van nieuwe inkomstenbronnen. Door het aanbieden van een breed scala aan nevenactiviteiten, zoals excursies, workshops en vergaderruimtes kunnen agrariërs het hele jaar door actief blijven en inspelen op de veranderende marktomstandigheden.

Directe verkoop aan consumenten

Het opzetten van boerderijwinkels biedt agrarische ondernemers de mogelijkheid om direct contact te hebben met consumenten en extra inkomsten te creëren. Door niet alleen hun eigen producten, maar ook lokale streekproducten aan te bieden, kunnen ze een diverse klantenkring aantrekken en op nieuwe markten inspelen.

3.2.3 Belemmeringen

Agrariërs kunnen verschillende belemmeringen ervaren bij het ontwikkelen van agrotoerisme. Belangrijke belemmeringen die in gesprekken naar voren zijn gekomen, worden hieronder beschreven.

Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat agrariërs, ondanks de obstakels die ze tegenkomen, vastberaden blijven om te werken aan hun onderneming. Ze zoeken creatief naar manieren om te werken met de regels die er zijn, obstakels te overwinnen en hun boerderijen te verbreden naar bloeiende agrotoeristische bestemmingen.

Vergunningen

Uit de gesprekken kwam naar voren dat binnen de agrarische gemeenschap frustratie kan bestaan met betrekking tot de vergunningsprocedure voor agrotoerisme. Het begint allemaal met de droom van agrariërs om hun boerderijen om te vormen tot aantrekkelijke plekken voor agrotoerisme. Echter, wanneer vergunningen aangevraagd moeten worden, kunnen agrariërs stuiten op ingewikkelde of langdurige procedures. Dit haalt het enthousiasme weg bij de agrariër en ontmoedigt velen om aan agrotoerisme te doen.

Ook als de plannen worden goedgekeurd, kunnen er nog uitdagingen zijn. Gemeenten hanteren bijvoorbeeld niet allemaal dezelfde eisen voor een vergunning. Dit maakt het lastiger voor agrariërs om aan regels te voldoen en kan bij de agrariër een gevoel geven van ongelijke behandeling.

Wisselingen in vergunningverleners en lange procedures

Wanneer agrariërs zicht tot de gemeente wenden voor vergunningen, zijn er regelmatig nieuwe vergunningverleners in dienst. Hierdoor moet een agrariër de plannen regelmatig opnieuw toelichten en weer van vooraf aan beginnen. Dit leidt tot frustratie en vertragingen in het proces.

Omgevingswet

De introductie van de nieuwe omgevingswet brengt nog meer verwarring met zich mee. Meer belanghebbenden worden betrokken bij het besluitvormingsproces, wat kan leiden tot lange discussies en een gevoel van machteloosheid bij de agrarische ondernemers. Bovendien is de provinciale regelgeving in ambtelijke taal geschreven, waardoor het niet voor elke agrariër meteen duidelijk is wat er wordt verwacht.

Financiële uitdagingen

Financiële uitdagingen kunnen ook een belemmering vormen voor het ontwikkelen van agrotoerisme. Gebrek aan liquide middelen en terughoudendheid van banken om te investeren, maken het moeilijk om de benodigde verbeteringen aan te brengen. Zelfs als er subsidies beschikbaar zijn, blijft het proces van aanvragen en het verkrijgen van subsidies een langdurige en complexe taak. Bovendien is het geen gegeven dat de investering in agrotoerisme rendabel uitpakt en brengt dit dus ook onzekerheden en risico's met zich mee.

Externe factoren

Overige externe factoren, zoals buurtbewoners die bezwaar maken tegen uitbreidingsplannen of een gebrek aan toegankelijkheid met het openbaar vervoer, maken de weg naar agrotoerisme complex. Verder is diefstal bij boerderijwinkels een belemmering, vanwege de online zichtbaarheid van de agrarische bedrijven. De bedrijven delen namelijk veel informatie online wat betreft hun openingstijden en vakantiedagen, die door criminelen in hun voordeel gebruikt worden.

3.2.4 Behoeften

Er is gesproken over welke behoeften agrariërs hebben bij het ontwikkelen van agrotoerisme. Hieronder worden deze behoeften besproken.

Ondersteuning vanuit de overheid

Uit de gesprekken die zijn gevoerd, bleek dat agrariërs behoefte hebben aan betere ondersteuning vanuit overheidsinstanties, waaronder de provincie en gemeente, bij het ontwikkelen van agrotoerisme. Dit omvat de wens voor persoonlijk contact en begrijpelijke communicatie met de gemeente. Ze hebben behoefte aan advies op maat, praktische ondersteuning bij vergunningsprocedures en een verbeterde samenwerking en meer begrip tussen agrariërs en ambtenaren.

Financiële ondersteuning

Er is een groeiende vraag naar helderheid en toegankelijkheid van subsidieregelingen en andere financiële ondersteuning. Agrariërs hebben behoefte aan meer inzicht in en betere toegang tot subsidieregelingen en pleiten voor de oprichting van een centraal loket voor communicatie en informatievoorziening over regelgeving en subsidies.

Netwerk en kennisuitwisseling

Agrariërs benadrukken het belang van netwerken en kennisuitwisseling voor de ontwikkeling van agrotoerisme. Dit omvat de waarde van platforms, beurzen en bijeenkomsten voor het opbouwen van een netwerk en het delen van kennis. Ze hebben ondersteuningsbehoeften in de opbouwfase van agrotoerisme en de behoefte aan blijvende inspiratie.

Overig

Agrariërs hebben ook andere behoeften en aanbevelingen voor de ontwikkeling van agrotoerisme. Dit omvat het belang van het tijdig betrekken van agrariërs door gemeenten en provincies bij de ontwikkeling van beleid op agrotoerisme. Ze doen aanbevelingen voor meer transparantie, flexibiliteit en maatwerk in regelgeving, evenals voorstellen voor het reserveren van ruimte voor agrotoerisme in omgevingsplannen.

3.2.5 Kansen

Locatie

Langs de toeristische fietsroutes vinden boerderijen een vruchtbare voedingsbodem voor agrotoerisme. De locatie is cruciaal voor het aantrekken van bezoekers. Verder gaven de agrariërs aan lokale evenementen te bezoeken, waar ze een marktkraam opzetten en flyers uitdelen om meer klanten te genereren. Zo gaven de agrariërs van Natuurboerderij Hardebol aan dat zij flyers uitdeelden aan burens en maakten ze gebruik van het bezorgplatform FarmtoHome, een bezorgservice van agrarische producten aan particulieren.

Lokale en biologische producten

In de Beemster sluiten veel boeren zich aan bij CONO, een samenwerking die niet alleen de reputatie van de Beemster kaas versterkt, maar ook ondersteuning biedt aan boerderijwinkels die deze lokale producten verkopen. Het groeiende belang van gezondheid in de samenleving heeft boeren aangespoord om zich meer te richten op gezondere producten zoals Kefir en biologische producten. Mensen zijn zelfs bereid om verder te reizen om deze producten te verkrijgen.

Sociale media

Hun online aanwezigheid, vaak beperkt tot websites social mediapagina's, zoals Facebook, blijkt verrassend effectief in het aantrekken van een groot publiek en daarmee in het populair maken van het agrarisch bedrijf.

Boerderijcamping

Agrotoerisme heeft, zoals eerder gesteld betrekking op verblijfs- en dagrecreatie en boerderijverkoop. De boerderijcamping schijnt een populaire vorm te zijn van de verblijfsrecreatie. Tijdens de coronapandemie zijn boerderijcampings in populariteit gestegen en deze vorm van agrotoerisme is in trek onder de bezoekers.

3.3 GEMEENTEN

Naast gesprekken met agrariërs en koepelorganisaties, zijn tijdens deze verkenning ook gesprekken gevoerd met een aantal Noord-Hollandse gemeenten en gemeenten buiten de provincie Noord-Holland. Voor deze verkenning is gesproken met de Noord-Hollandse gemeenten Alkmaar, Medemblik, Hollands Kroon, Amsterdam en de BUCH, de Zuid-Hollandse gemeente Teylingen en het Noord-Brabantse Altena. De gesprekken vonden met name plaats met ambtenaren van de ondernemersloketten van deze gemeenten. Bij dergelijke loketten kunnen ondernemers terecht met vragen over bijvoorbeeld het opstarten van een onderneming, vergunningsaanvragen of subsidies.

Uit deze gesprekken bleek dat er bij de gemeenten veel kennis aanwezig is over hoe de ondernemers het beste te ondersteunen als het gaat om vergunningsverlening en de Omgevingswet. In sommige gevallen hebben gemeenten zelfs in samenwerking met andere gemeenten een regiovisie op agrotoerisme opgesteld.

Wel blijkt dat gemeenten moeite hebben met de aanvragen van ondernemers wanneer hier niet enkel gemeentelijk, maar ook provinciaal beleid op van toepassing is. Hier blijkt gebrek aan kennis te zijn van de processen en het beleid van de andere

overheidsorganisaties. Regelmatig is de wens uitgesproken voor een provinciaal informatieportaal waar gemeenteambtenaren terecht kunnen met vragen of waar zij aansluiting kunnen vinden bij de provincie voor advies.

Vanuit deze wens zijn ook gesprekken gevoerd met het Servicepunt Duurzame Energie en het Landbouwportaal Noord-Holland. Servicepunt Duurzame Energie, een reeds bestaand servicepunt van de provincie Noord-Holland, biedt de gemeenteambtenaar inhoudelijke informatie over de energietransitie. De informatie wordt aangeboden aan de hand van onder andere webinars en nieuwsbrieven. Zo worden gemeenteambtenaren bijgeschoold op inhoudelijk vlak en op de hoogte gesteld van actuele ontwikkelingen rondom de energietransitie. Dit is een voorbeeld van een provinciaal informatieportaal dat erop is gericht de gemeenteambtenaar op een specifiek thema de juiste provinciale inhoudelijke bagage te geven. Het Landbouwportaal Noord-Holland is een informatieportaal gericht op de ondernemer. Dit portaal is oorspronkelijk een initiatief vanuit de waterschappen in Noord-Holland en was opgezet om de agrarische ondernemer te voorzien van informatie over water- en bodemkwaliteit. De provincie is hierbij aangesloten, net als een aantal grote landbouworganisaties. Gaandeweg zijn er meer thema's bijgekomen waar ondernemers coaching over kunnen krijgen. Eén van de nieuwe thema's is 'Ondernemers-coaching', waaronder ook coaching over de mogelijkheden tot verbrede landbouw valt.

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Na de contextanalyse en het ophalen van de bevindingen worden nu de conclusie en de bevindingen besproken die volgen uit de verkenning naar agrotoerisme in de provincie Noord-Holland. Allereerst worden kort de hoofdbevindingen uit de contextanalyse besproken, gevolgd door de conclusies uit de gesprekken met agrariërs, koepelorganisaties en gemeenten. Deze bevindingen hebben geleid tot het aanbevelen van een informatieportaal, een evenement en een wegwijzer. Van de wegwijzer is direct werk gemaakt, wat het eind van het hoofdstuk nader wordt toegelicht.

4.1 CONCLUSIES

Contextanalyse

Uit de contextanalyse is naar voren gekomen dat er veel verschillende stakeholders een rol spelen bij agrotoerisme. Niet enkel agrariërs zijn betrokken, maar ook consumenten, overheidsinstanties, toeristische organisaties, milieuorganisaties en verschillende koepelorganisaties. Voor iedere stakeholder staan andere belangen voorop.

Op het gebied van recreatie is er een zichtbaar tekort aan recreatieruimte in de provincie Noord-Holland en dit zal naar verwachting de komende jaren verder toenemen. Ook op het gebied van landbouw spelen er verschillende opgaven, zoals verduurzaming. In het kader van deze opgave worden verbredingsactiviteiten in toenemende mate bij agrarische bedrijven aangeboden. Agrotoerisme, in de vorm van verblijfsrecreatie, dagrecreatie en boerderijverkoop, speelt in op zowel de druk op het toerisme als op de landbouw. Agrotoerisme biedt extra inkomsten, kansen voor kortere ketens, verbinding tussen agrariërs en de burger, groei van het bewustzijn over voedselherkomst en een hernieuwde waardering voor het platteland. Daarnaast biedt het de mogelijkheid recreatie te spreiden over de provincie en speelt het in op de veranderende vraag van toeristen en recreanten.

Wat betreft wet- en regelgeving omtrent agrotoerisme moet er voornamelijk rekening worden gehouden met omgevingsplannen. De agrotoeristische activiteiten moeten in lijn zijn met deze plannen, anders dient toestemming gevraagd te worden aan de gemeente. Vanuit de Rijksoverheid en de provincie Noord-Holland is er momenteel geen specifiek beleid op agrotoerisme. Wel kan agrotoerisme bijdragen aan beleidsdoelen voor het landelijk gebied, recreatie en voedsel. Bovendien geeft de provincie Noord-Holland in het Coalitieakkoord aan agrotoerisme te willen stimuleren. Weinig gemeenten hebben specifiek beleid geschreven over agrotoerisme, maar meerdere gemeenten werken (samen) aan het thema, bijvoorbeeld via ondernemersloketten.

Gesprekken

Uit gesprekken met de koepelorganisaties kwam naar voren dat agrariërs voornamelijk kiezen voor verbrede landbouw om een extra verdienmodel te creëren, maar dat ook flexibiliteit en creativiteit in de onderneming een belangrijke rol spelen. Vanwege deze laatste factoren is het belangrijk om een ongedwongen sfeer te creëren rondom de keuzes betreffende agrotoerisme en hierbij dus niet de indruk te geven dat er dingen worden opgelegd bij de agrariërs. Daarnaast is het belangrijk dat er voor een integrale aanpak wordt geschakeld tussen de agrarische sector, overheden en gemeenten. De samenwerking tussen deze partijen opzoeken, is essentieel voor het stimuleren van agrotoerisme. Daarom is het belangrijk om meer in contact te staan met deze partijen en met hen af te stemmen wat noodzakelijk is en wat door welke partij wordt opgepakt.

Verder is gebleken dat er behoefte is aan verbetering van de ondersteuning vanuit overheidsinstanties. Persoonlijk contact en heldere en begrijpelijke communicatie tijdens vergunningsprocedures worden als

essentieel beschouwd om de complexiteit van deze procedures te minimaliseren en agrariërs te helpen bij het verwezenlijken van hun plannen.

Een andere behoefte is de centralisatie van informatie en communicatie. Het instellen van een centraal informatieportaal voor de communicatie- en informatievoorziening over regelgeving en subsidies zal agrariërs helpen gemakkelijker toegang te krijgen tot de ondersteuning die ze nodig hebben. Hierdoor kunnen ze snel en efficiënt de juiste informatie vinden om hun agrotoeristische activiteiten te ontwikkelen en uit te breiden.

Daarnaast is het wenselijk om het regelgevingskader te herzien om flexibeler en transparanter om te kunnen gaan met aanvragen. Momenteel ervaren agrariërs tegenstrijdige voorschriften en complexe procedures, wat hun ontwikkeling van agrotoerisme belemmert. Door meer transparantie en flexibiliteit te bieden, kunnen agrariërs met vertrouwen investeren in agrotoerisme en hun bedrijven toekomstbestendig maken.

Het stimuleren van samenwerking en netwerken kan ook worden gezien als een belangrijke behoefte. Door kennisuitwisseling en gezamenlijke inspanningen kunnen agrariërs effectievere oplossingen vinden voor gemeenschappelijke uitdagingen en elkaar ondersteunen bij de ontwikkeling van agrotoerisme.

Tot slot hebben agrariërs ondersteuning nodig bij het overwinnen van financiële en infrastructurele uitdagingen, evenals bij het bevorderen van multifunctionele bedrijfsmodellen voor veerkracht en duurzaamheid.

4.2 AANBEVELINGEN

Vanuit de verschillende behoeften die naar voren zijn gekomen in de verkenning, zullen er enkele aanbevelingen worden toegelicht.

Informatieportaal

Uit de gesprekken met agrariërs, koepelorganisaties, gemeenten en de verschillende informatieportalen zijn de volgende inzichten gekomen.

Om de gemeenteambtenaar te ondersteunen in het thema 'agrotoerisme' kan een informatieportaal hulp bieden. Er is gebleken dat er zich een vergelijkbare situatie voordoet bij het Servicepunt Duurzame Energie van de provincie Noord-Holland. Hierbij beschikt de gemeenteambtenaar niet over alle complexe en inhoudelijke kennis om een volledig proces van A tot Z te begeleiden, bijvoorbeeld met betrekking tot de vergunningverlening of wet- en regelgeving waaraan moet worden voldaan. Door gemeenteambtenaren informatie aan te bieden op het gebied van agrotoerisme, kunnen obstakels worden weggenomen tijdens het proces van bijvoorbeeld een vergunnings- of subsidieaanvraag. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van een extern bureau dat hierin is gespecialiseerd, zoals ook bij andere informatieportalen binnen de provincie Noord-Holland wordt gedaan. Hiermee geef je de gemeenten extra handvaten om de agrariërs te helpen bij hun vragen en ontnem je de obstakels die zowel agrariërs als de gemeenteambtenaar ervaren tijdens het proces van aanvraag tot uitvoering.

Een informatie- en/of aanvraagportaal voor agrarische ondernemers die overwegen te beginnen met het aanbieden van recreatie, kan bijdragen aan het stimuleren en ondersteunen van agrotoerisme. [Het Landbouwportaal van de provincie Noord-Holland](#) is een reeds bestaand en ontwikkeld platform om bij aan te sluiten. Bij dit portaal kan de agrariër terecht met verschillende vraagstukken binnen verschillende thema's. Er is een persoonlijke coach beschikbaar om zo maatwerk aan te bieden aan de agrariër, vaak iemand met jarenlange ervaring op het gebied van landbouw. Vanuit het portaal zijn ze altijd op zoek naar nieuwe onderwerpen of thema's om hun dienst mee te verbreden, waardoor agrotoerisme een passend onderwerp is voor binnen dit portaal. Het is dus een interessante mogelijkheid om agrariërs op weg te helpen bij de start van een agrotoeristische onderneming.

Kennisdelingsevenement tussen gemeenten

Bij steeds meer gemeenten in Noord-Holland komt agrotoerisme op de agenda te staan. De kennis over agrotoerisme is echter erg versnipperd, waardoor gemeenten nu vaak zelf hun weg moeten vinden bij het opstellen van beleid betreffende agrotoerisme. Uit de verschillende gesprekken met koepelorganisaties en gemeenten, is dan ook gebleken dat er behoefte is aan meer kennisdeling tussen gemeenten. Hier liggen kansen voor de provincie Noord-Holland in de stimulering van agrotoerisme.

Daarnaast kwam uit de gesprekken met agrariërs naar voren dat agrariërs, wanneer zij vragen hebben over agrotoerisme, eerder contact zoeken met hun eigen gemeente dan met de provincie Noord-Holland. Aangezien gemeenten voor veel agrariërs

als eerste aanspreekpunt fungeren, is het van belang dat de provincie Noord-Holland gemeenten betreft bij het stimuleren van agrotoerisme. Een manier om dit te doen is het organiseren van een, al dan niet terugkerend, kennisdelingsevenement voor gemeenten met interesse in agrotoerisme.

Door het aannemen van deze faciliterende rol tussen gemeenten zou de provincie Noord-Holland gemeenten samen kunnen brengen en van informatie kunnen voorzien. Zo kan er gewaarborgd worden dat alle gemeenten in Noord-Holland over dezelfde kennis beschikken omtrent agrotoerisme. Doordat agrariërs vervolgens contact opzoeken met hun eigen gemeenten, kan deze kennis vanuit de provincie Noord-Holland, via de betrokken gemeenten, naar agrariërs doorvloeien. Daarnaast kunnen gemeenten tijdens een dergelijk evenement inspiratie opdoen, ervaringen delen en van elkaar leren. Zo kan het evenement meerdere doelen dienen: zowel het delen van kennis als het verbinden van geïnteresseerden rondom agrotoerisme.

Aangezien gemeenten zich tussen de provincie Noord-Holland en agrariërs bevinden, kan een dergelijk evenement de meeste winst behalen wanneer het de gemeenten op beide vlakken weet te inspireren. Vandaar dat het programma zowel aandacht besteedt aan agrariërs als aan regelgeving vanuit de provincie Noord-Holland. Het kennisdelingsevenement kan beginnen op locatie, met inspiratiesessies bij verschillende agrariërs om zo de aanwezigen te enthousiasmeren. Hierin kunnen meerdere thema's gekozen worden. Zo zouden er bezoeken gepleegd kunnen worden aan agrariërs die verschillende vormen van agrotoerisme aanbieden. Hierin kunnen de verschillende vormen van agrotoerisme uitgelicht worden, elk met hun eigen kansen en knelpunten. Een andere optie is om juist de focus te leggen op één van de vormen van agrotoerisme, bijvoorbeeld door verschillende agrariërs te bezoeken die verblijfsrecreatie aanbieden. Weer een andere optie is dat er bezoeken gebracht kunnen worden aan agrariërs die tegen dezelfde uitdaging aanliepen en elk voor een andere oplossing heeft gekozen. In dit scenario kunnen de moeilijkheden en/of succesverhalen die bij agrotoerisme komen kijken centraal staan. In het gunstige geval dat een dergelijk evenement erg groot wordt, zouden er ook verschillende themabezoeken georganiseerd kunnen worden, waarbij geïnteresseerden ambtenaren uit gemeenten van tevoren aan kunnen geven welk thema ze bij willen wonen.

Na de inspiratiebezoeken bij agrariërs zou de provincie Noord-Holland verschillende presentaties kunnen geven om de aanwezigen kennis, omtrent regelgeving en andere praktische zaken zoals subsidies en verplichtingen, te verschaffen. Dit onderdeel van het programma is gericht op kennisdeling en waarborgt dat alle aanwezigen van dezelfde informatie voorzien zijn wat agrotoerisme betreft. Zo kunnen alle aanwezige gemeenten de agrariërs in hun gebied weer van de juiste informatie voorzien en weet de provincie Noord-Holland indirect veel agrariërs te bereiken. Ook zou voor of na deze presentaties tijd vrijgemaakt kunnen worden voor een korte terugblik op de bezoeken van eerder uit het programma: wat viel de aanwezigen op en wat nemen ze mee uit deze bezoeken?

Ten slotte zou het evenement afgesloten kunnen worden met een netwerkmoment. Hier kunnen de aanwezigen op een laagdrempelige manier napraten, wat onderling contact en kennisdeling stimuleert.

Deze opzet is bedoeld ter inspiratie en illustratie van hoe een evenement er uit zou kunnen zien. Een dergelijk evenement zal een waardevol instrument kunnen zijn in de stimulering van agrotoerisme in de provincie Noord-Holland.

Wegwijzer

Uit de verkenning en de gesprekken met agrariërs kwam naar voren dat er behoefte is aan betere informatievoorziening bij het opzetten van agrotoerisme. Agrariërs weten vaak niet hoe ze moeten beginnen of welke stappen er doorlopen moeten worden. Het juiste contact met de overheid en duidelijke informatie over vergunningen zijn hierin de grootste opgaven.

Om tegemoet te komen aan de behoefte aan informatie bij het opzetten van agrotoerisme, is een wegwijzer agrotoerisme opgesteld. Deze wegwijzer is bedoeld voor agrariërs die een idee hebben voor het verbreden van hun bedrijf, of dit graag zouden willen doen en inspiratie op willen doen. Vervolgens worden ze gewezen op de relevante stappen die ondernomen moeten worden.

De wegwijzer is opgezet om agrariërs letterlijk wegwijs te maken in het starten van nevenactiviteiten en is onderverdeeld in de vier fasen die een agrariër kan doorlopen voor de start met agrotoerisme:

- **Fase 1: Idee.** De agrariër wordt hier meegenomen in manieren om inspiratie op te doen voor het starten van extra activiteiten. Ook worden hier best practices gedeeld van andere agrariërs die al succesvol in zijn.
- **Fase 2: Verdieping.** Hier worden tips gedeeld over de verdere uitwerking van de plannen. Denk aan ondernemingsplannen, financiële plannen en informatie over de Omgevingswet. Ook is er een overzicht van linkjes waar verdiepende informatie gevonden kan worden.
- **Fase 3: Aanvraag.** In deze stap wordt de agrariër meegenomen in het proces van de vergunningaanvraag die in veel gevallen nodig is. Denk hierbij aan verwachte doorlooptijden, een overzicht van mogelijke vergunningen die nodig zijn per activiteit en een overzicht van links met informatie over subsidies.
- **Fase 4: Uitvoering.** Hier wordt een lijst van optionele vervolgstappen gedeeld waar de agrariër aan kan denken voor de start van de nevenactiviteiten.

Tot slot bevat de wegwijzer een lijst met contactgegevens van ondernemersloketten van gemeenten binnen de Provincie Noord-Holland. Hier kan de agrariër vinden waar hij of zij terecht kan voor hulp binnen de gemeente.

Deze wegwijzer biedt een overzicht van de mogelijke stappen die een agrariër kan doorlopen in het opzetten van agrotoeristische activiteiten. Ook bundelt het document informatie die gewoonlijk verspreid staat op verschillende websites.

Agrotourisme in Noord-Holland

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Gerealiseerd door MRA-pool 8

Daniëlle Graman, Feikje Visser, Kaoutar el Ktami,
Mees Tesselaar Ferrari, Remi Nijkamp

Chireny de Groot, Elvira Berkhout, Erik de Klerk, Eveline van
der Sanden, Jesper Kamperman, Kaoutar Goujili, Krystian
Zwaga, Marjolein de Mooij, Maxime Hoogland, Myrthe de Wit,
Roel Welling, Sara Piliç, Willem Moolenbeek, Yola Sinke

Opdrachtgever

Joris Pieter Neuteboom, Team Recreatie en Toerisme

Fotografie

MRA-pool 8

Grafische verzorging

The Creative Hub
Haarlem, 24 april 2024

ANH